

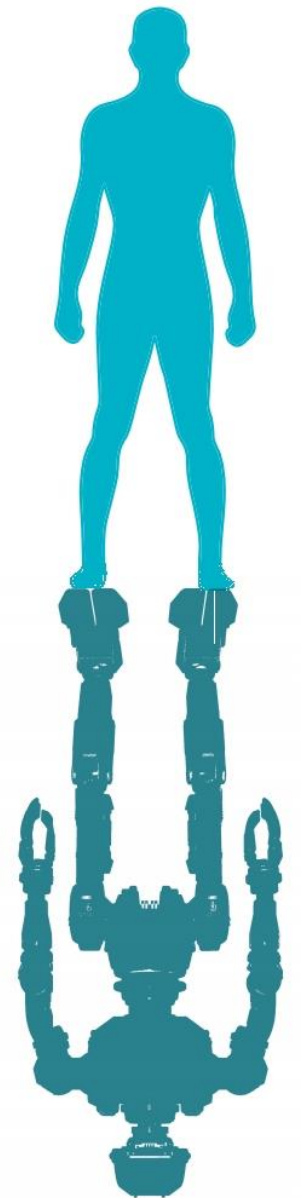
De ethiek van techniek

Mensgericht denken in het robottijdperk

Jochanan Eynikel

Businessfilosoof ETION

19 09 2018 | Vlor Startdag Vlaams Parlement

3 september 2018

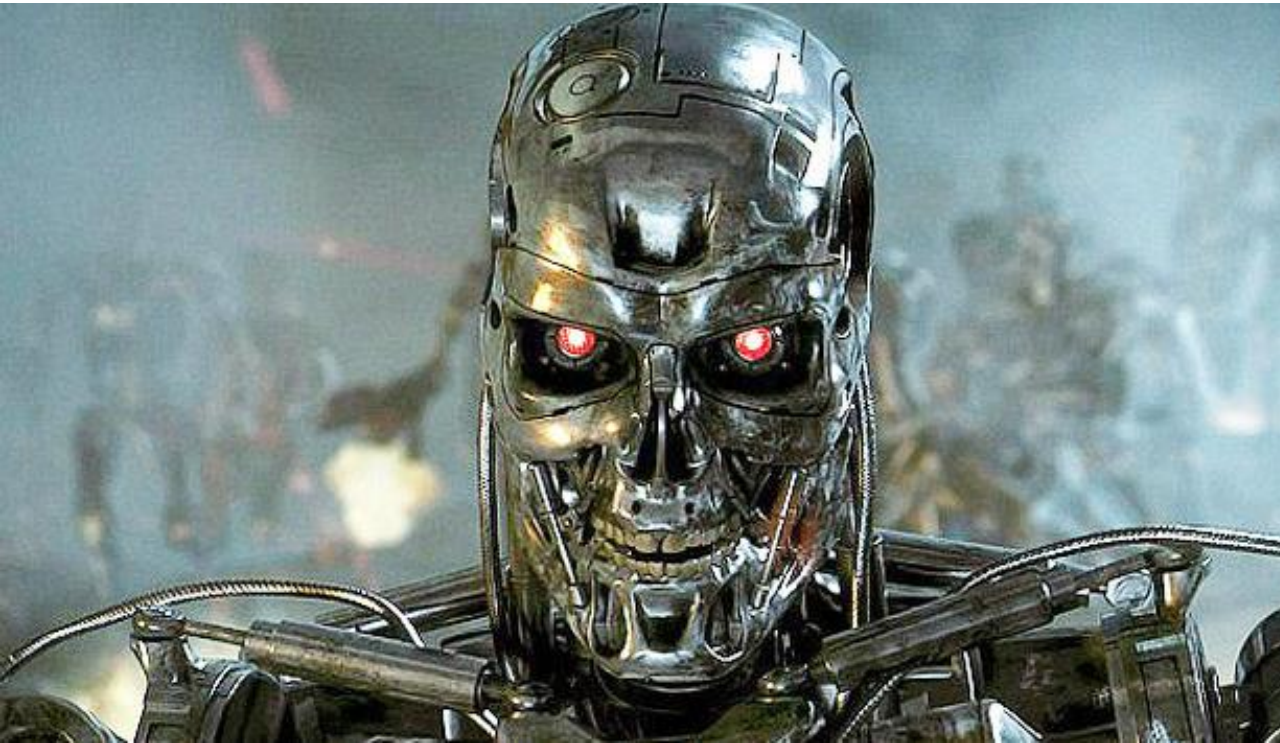
Tech dominance

The world's largest companies by market value (\$bn)

Source: Thomson Reuters Datastream
© FT

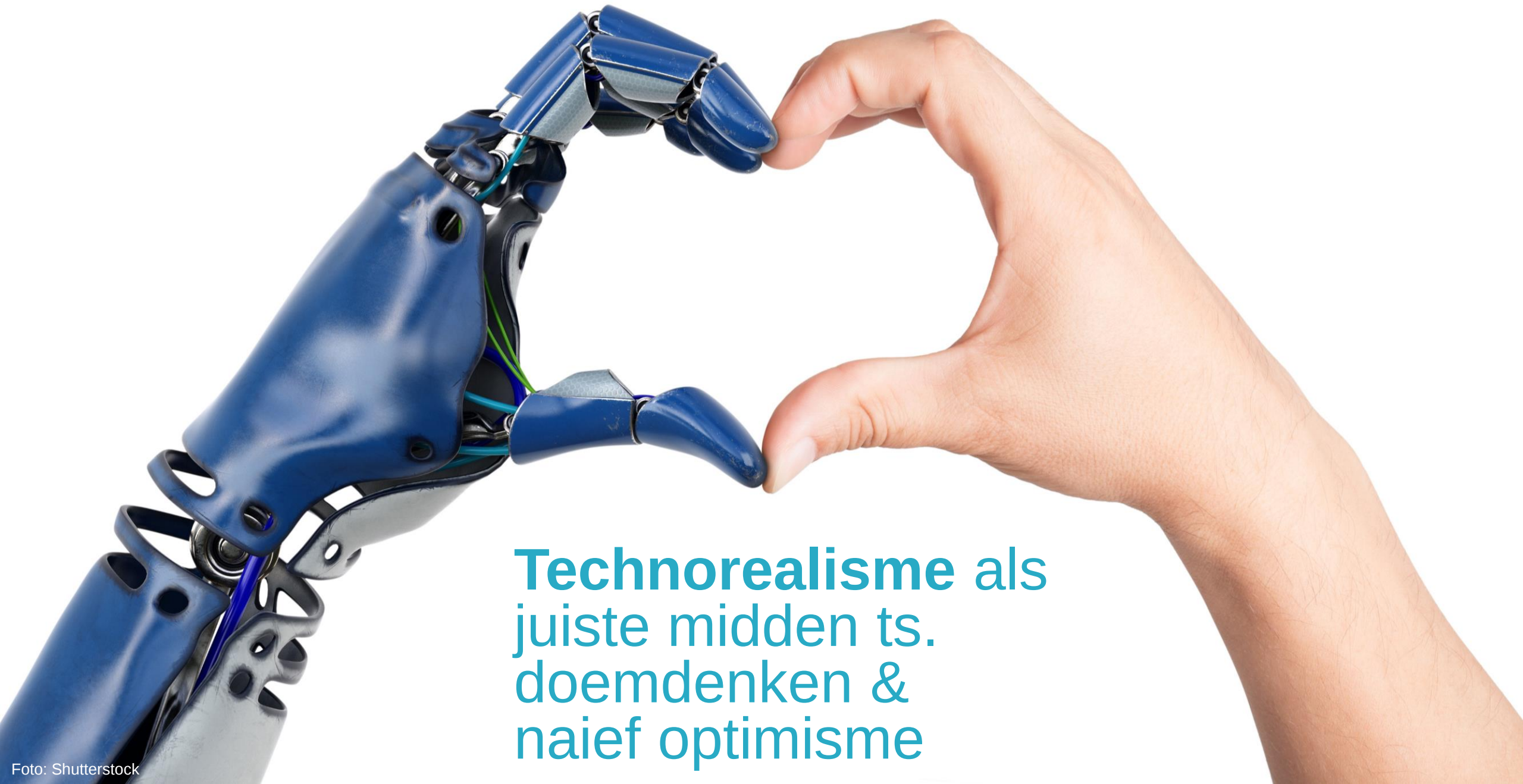
Technologiedebat vandaag:

Technopessimisme

Techno-optimisme

Technorealisme als
juiste midden ts.
doemdenken &
naief optimisme

Do Artifacts have Politics

Langdon Winner
Bernward Joerges

“First we shape our buildings, than our buildings shape us”

ALGORITHMS ALREADY INFLUENCE:

WHO WE TALK TO

ALGORITHMS IN SOCIAL MEDIA SELECT WHOSE POSTS WE SEE, SHAPING OUR RELATIONSHIPS

WHAT WE BUY

SUGGESTION ENGINES ('PEOPLE ALSO BOUGHT') SHAPE AWARENESS AND INFLUENCE PURCHASES

WHERE WE GO

THE ROUTES SELECTED BY DIGITAL MAPS DETERMINE THE NEIGHBOURHOODS WE VISIT AND BUY PROPERTY IN

HOW MUCH WE EARN

STOCK TRADING SYSTEMS DETERMINE SHARE PRICES, IMPACTING OUR SAVINGS AND OUR SALARIES

WHO WE MARRY

ALGORITHMS IN DATING APPS PLAY A KEY ROLE IN DETERMINING WHO WE MEET, DATE, AND MARRY

‘We maken geen software, maar
betere mensen’

D. Combs, DSWeekblad, maart 2018

@jochanantweets

**Technologie
≠ neutraal**

Ethiek

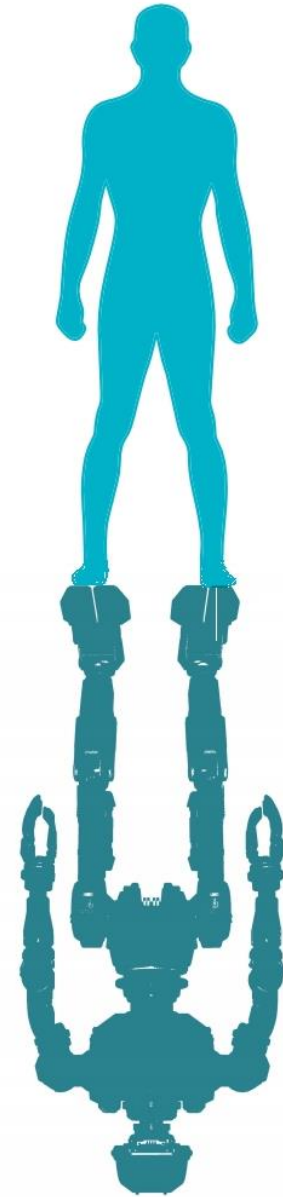
**Wat moet ik doen?
Hoe moet ik handelen?**

Technologie

**Invloed op menselijk
gedrag en handelen**

Overzicht

- Een nieuw machinetijdperk
- De ethiek van techniek
- Nood aan verbeelding

Een nieuwe machinetijdperk

1^e Industriële Revolutie

- Stoommachine
- Textielproductie
- IJzerproductie
- Massaproductie

1^e Machinetijdperk: machines met spierkracht

2de Industriële revolutie

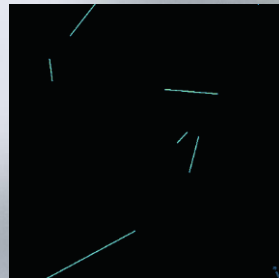
- Staalproductie
- Stoomboten en -treinen
- Telegraaf
- Elektriciteit
- verbrandingsmotor

2de Machinetijdperk: denkende machines

Slimme apparaten

Beeld: iStock /Giphy

**Slimme software
(AI)**

Slimme robots

Klassieke robotica

Nieuwe robotgeneratie:

- flexibel
- interactief
- deel van team/gezin

Grens tussen mens en robot vervaagt

SEX ROBOTS

Sex robot BROTHEL could open in the UK to allow punters to explore their 'wildest fantasies'

Van mens die met
machine omgaat...

... naar machine die met
mens leert omgaan.

voordelen

- ☐ comfort
- ☐ productiviteit / nieuwe markten
- ☐ duurzaamheid
- ☐ empowerment
- ☐ ...

I'm sorry Dave,
I'm afraid I can't do that.

De ethiek van techniek

The ethics of things

(Verbeek, 2014)

Technologie als verlengstuk
van morele overtuiging

goed = verkeersregels volgen

goed = je ticket betalen

Nudging technologie

Animation: Efteling/Giphy

goed = je afval opruimen

Photo: iStock

Judging tech

Photo: Waymo Press

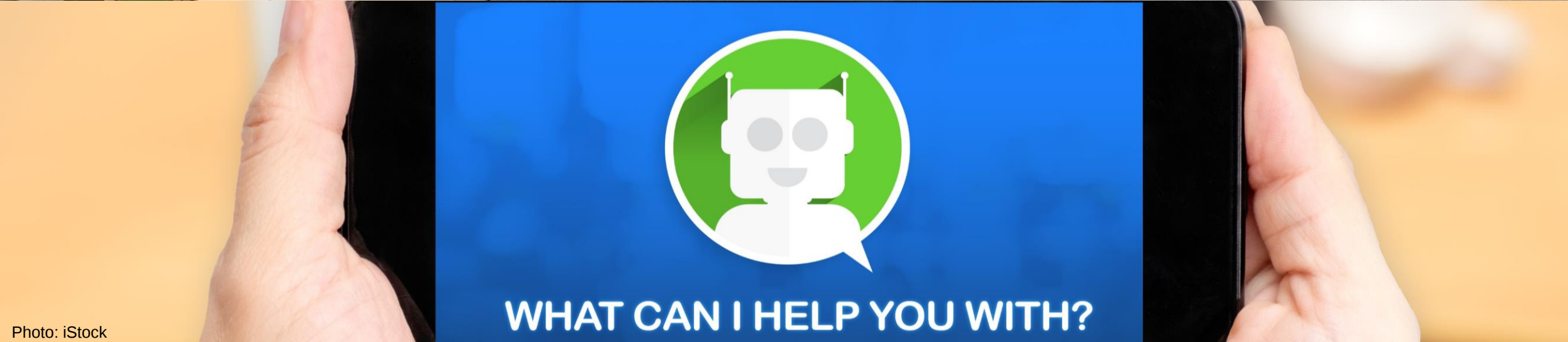

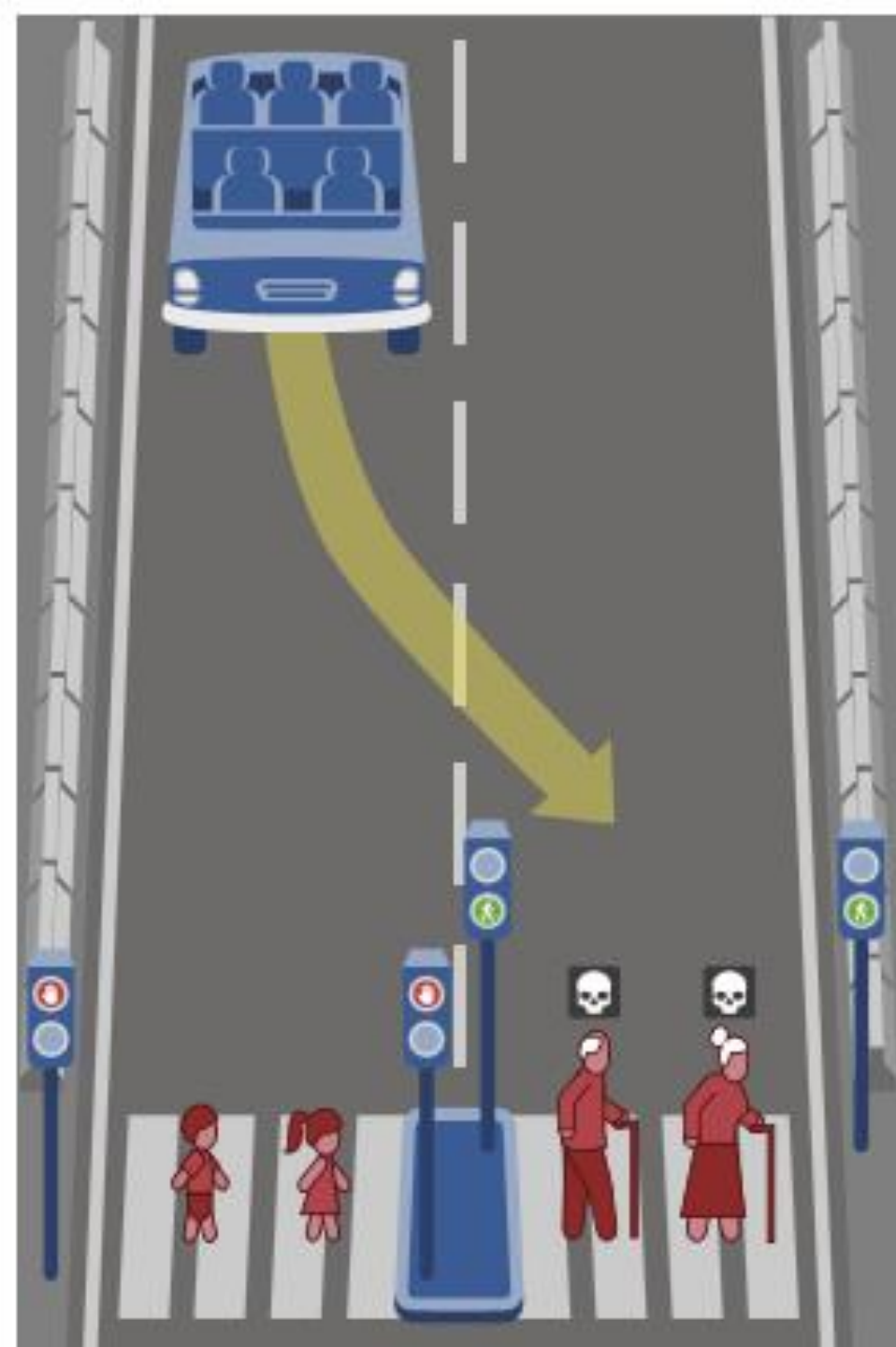
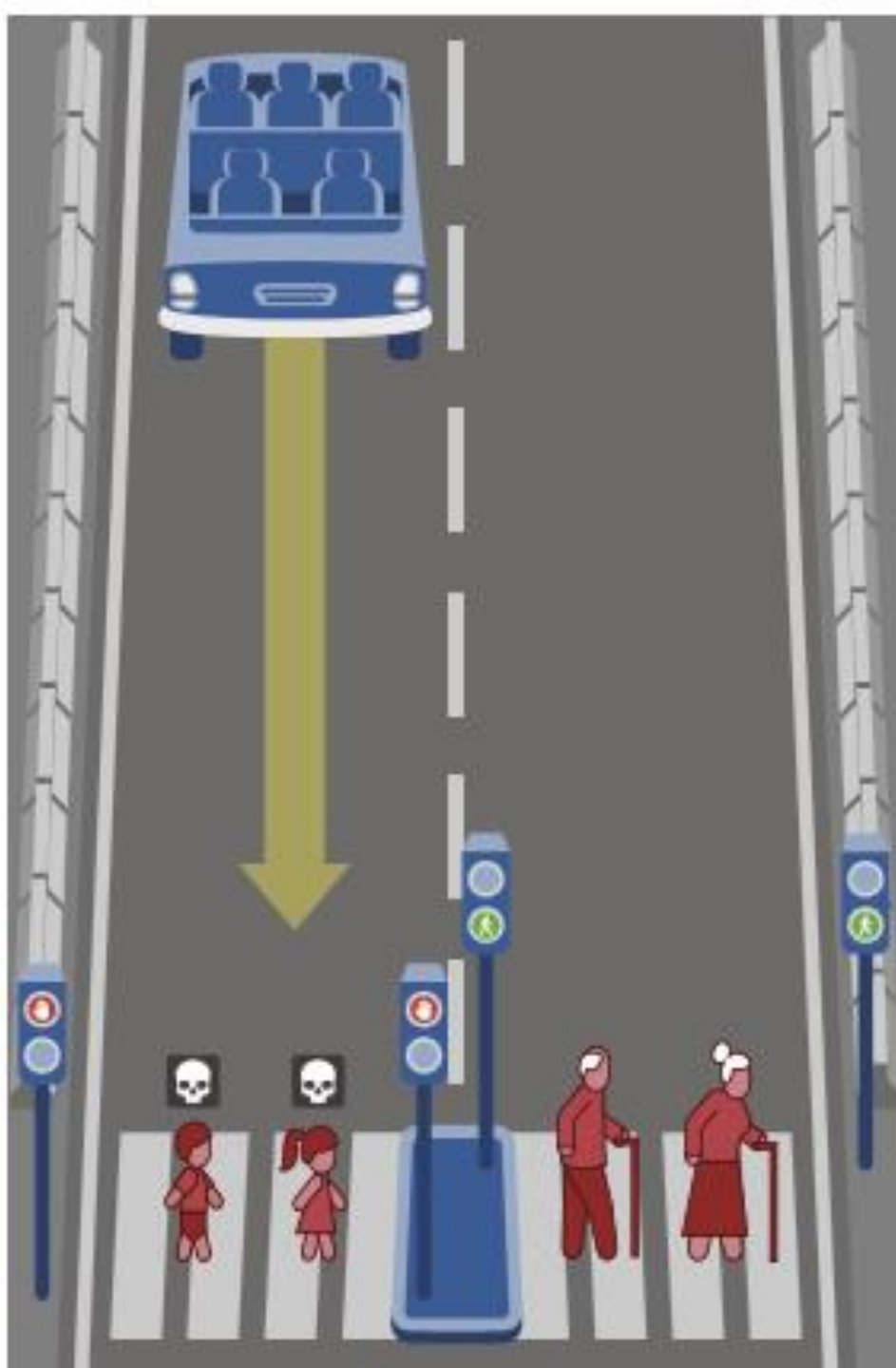
Photo: iStock

Autonome tech => van nudging naar judging

A hand is shown palm-up, holding a very small, four-legged robot. The robot is white with black joints and has a small orange light on its back. The background is dark, with a blue light source visible in the upper right corner, creating a dramatic effect. The text 'Realiteit? Een kwestie van ethiek' is overlaid on the bottom left of the image.

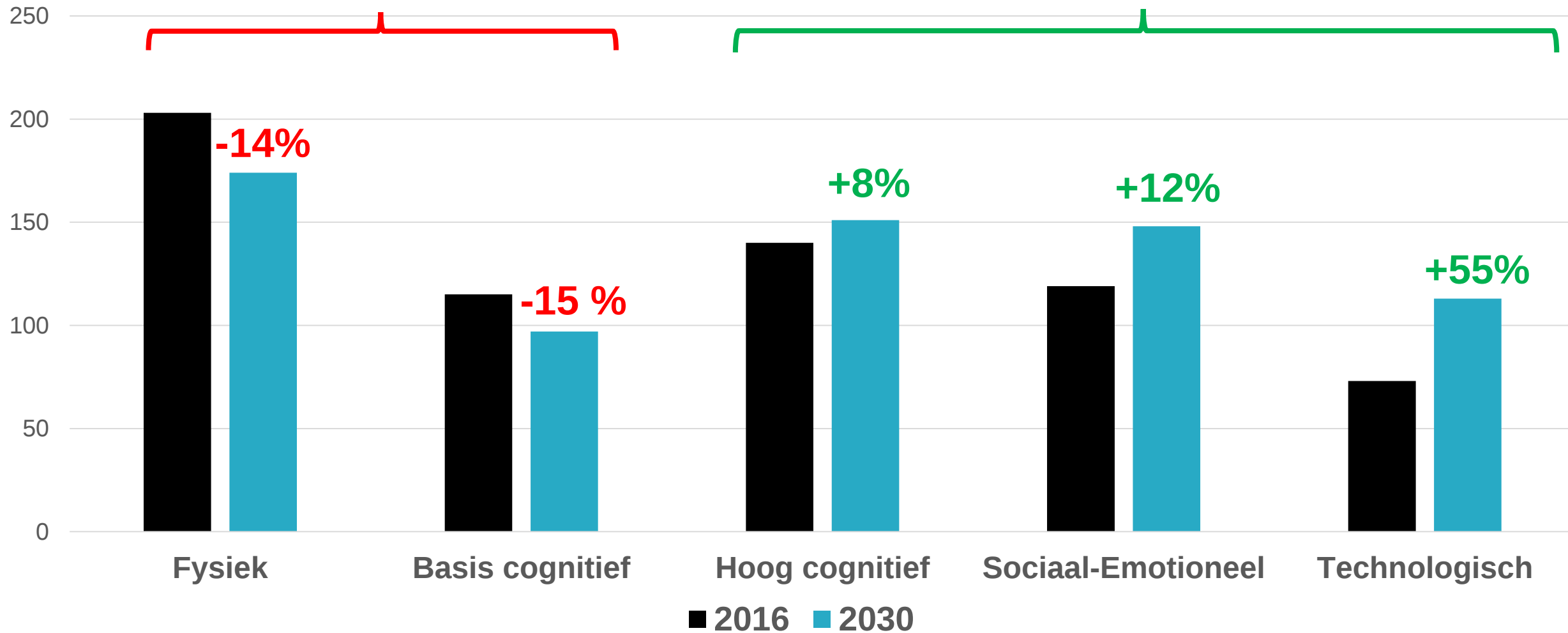
Realiteit? Een kwestie van ethiek

Wat moet
de zelf-
rijdende
wagen
doen?

Invloed technologie op arbeidsmarkt

Totaal gewerkte werkuren in VS en Eur (in miljarden), McKinsey 2018

Artificial intelligence (AI)

Ray Dalio

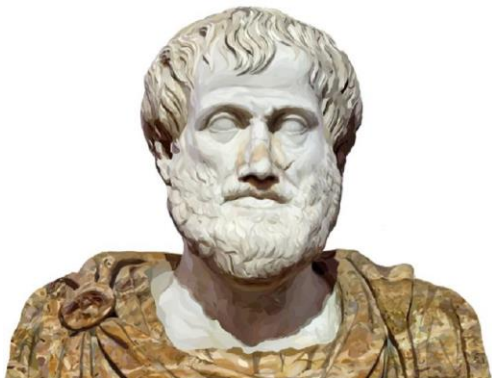
World's largest hedge fund to replace managers with artificial intelligence

Bridgewater Associates has a team of engineers working on a project to automate decision-making to save time and eliminate human emotional volatility

Bron: The Guardian / Wired

Welke taken laten we aan de mens?

Welke automatisering willen we?

Een les van Aristoteles

Poèsis: doel handeling = resultaat

Praxis: doel handeling = handeling zelf

poetsen

spelen

banden vervangen

sporten

vuilnis ophalen

coachingsgesprek voeren

muren verven

acteren

medicatie voorschrijven

ziekenbezoek

fruit plukken

koken voor anderen

uitdagingen

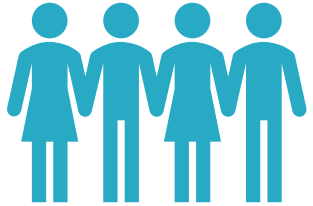
- ☐ morele verantwoordelijkheid
- ☐ toekomst van werk
- ☐ intrinsieke waarde van menselijke handelingen onder druk
- ☐ druk op privacy

Morele verbeelding

Morele verbeelding in innovatie

Wie zijn de **betrokken partijen** in onze innovatie?

Wat zijn mogelijke **impacts** van onze innovatie?

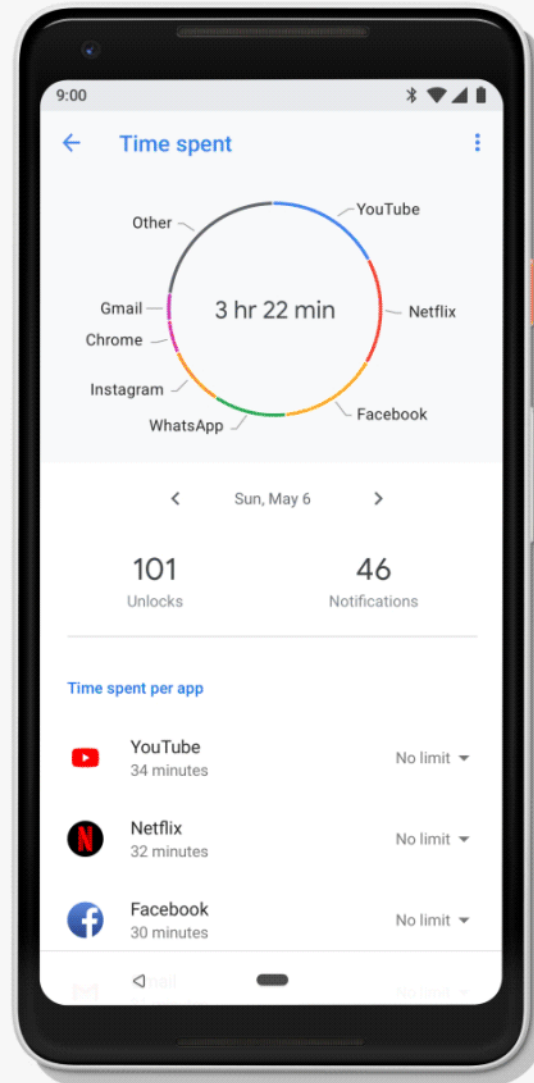

Welke **waarden** worden bevorderd en uitgedaagd?

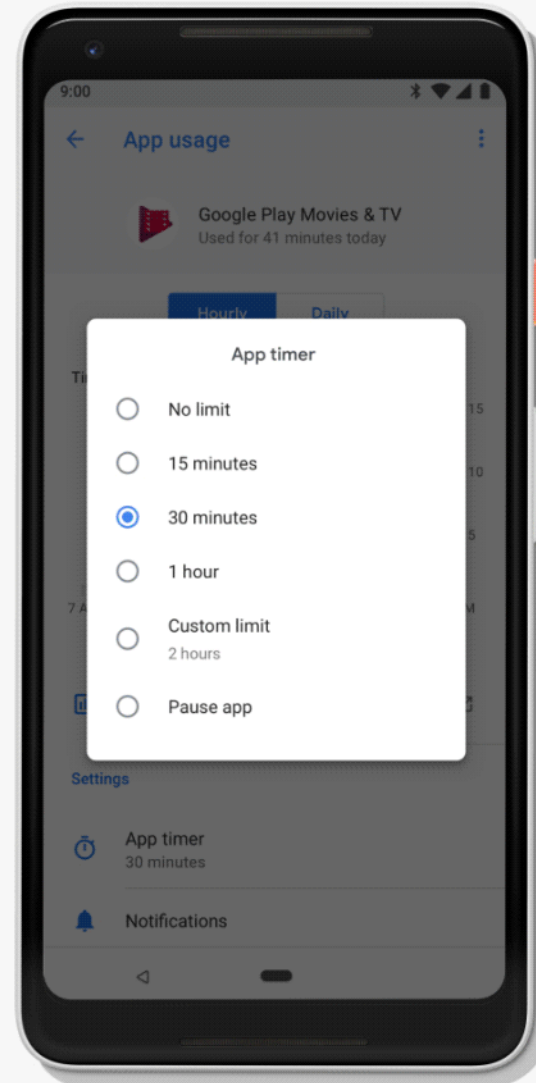

GDPR

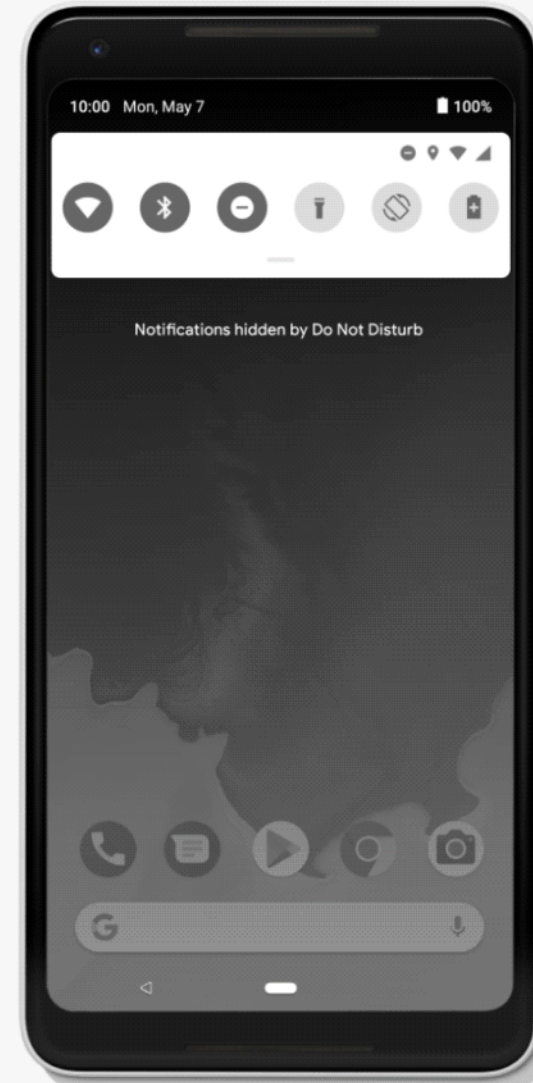
Dashboard

App Timer

Wind Down

Ethische regulering

- ✓ **Mensenlevens** boven materiële schade
- ✓ **Non-discriminatie** in dilemmasituaties
- ✓ **Geen 'opoffering'** van niet betrokken personen
- ✓ **Ethische 'zwarte doos'**
- ✓ ...

Duits Fed. Ministerie van transport

Mensgericht design

Hoe meer
technologie,
hoe meer nood aan
menselijk
perspectief

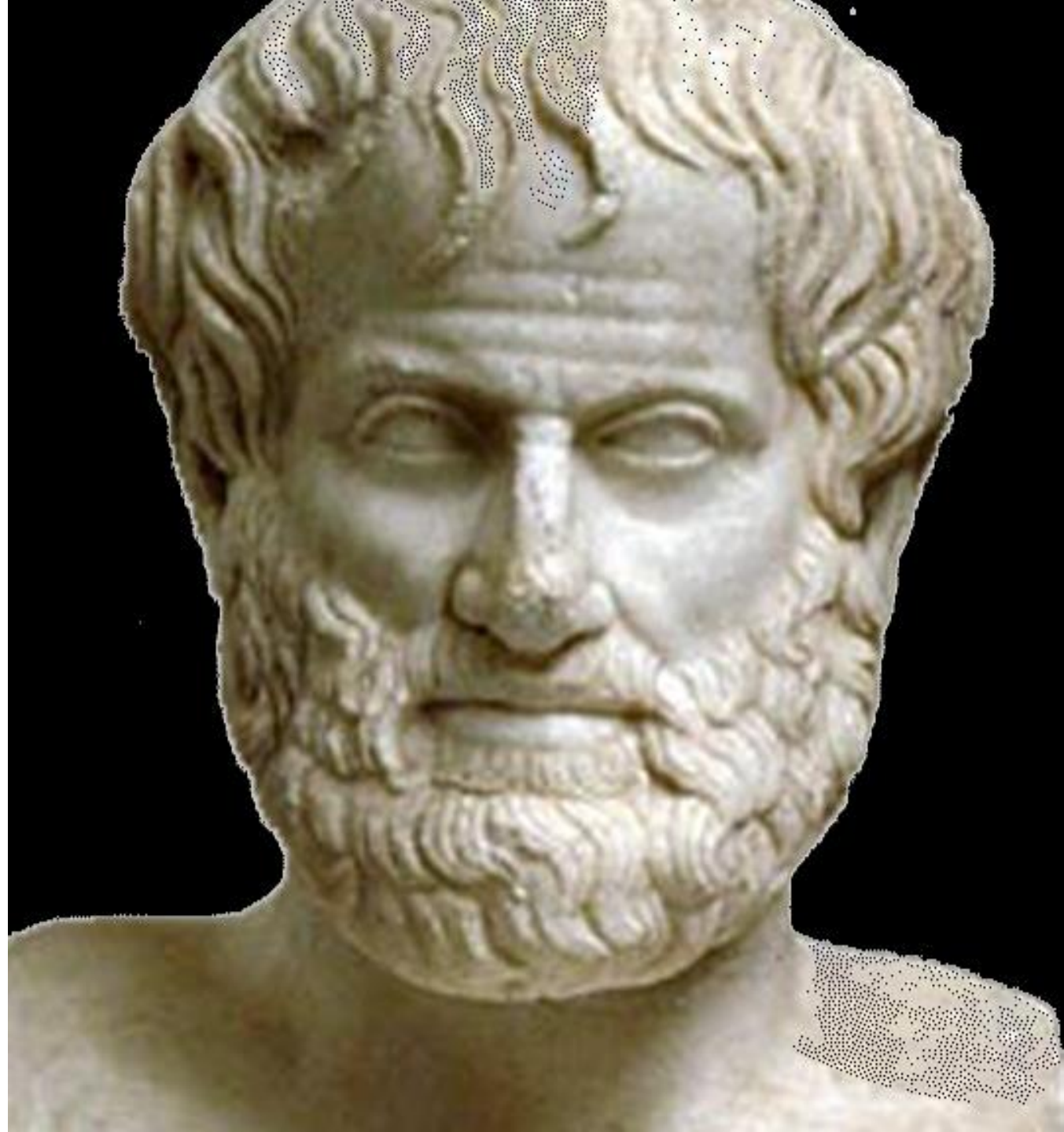

Onderwijs =
mensvorming

Wat maakt ons mens?

“De mens is een met rede en spraak begiftigd dier”

- Aristoteles, 4^E v. Chr.

Wat maakt ons mens?

“Ik denk, dus ik ben”
- René Descartes, 17e E

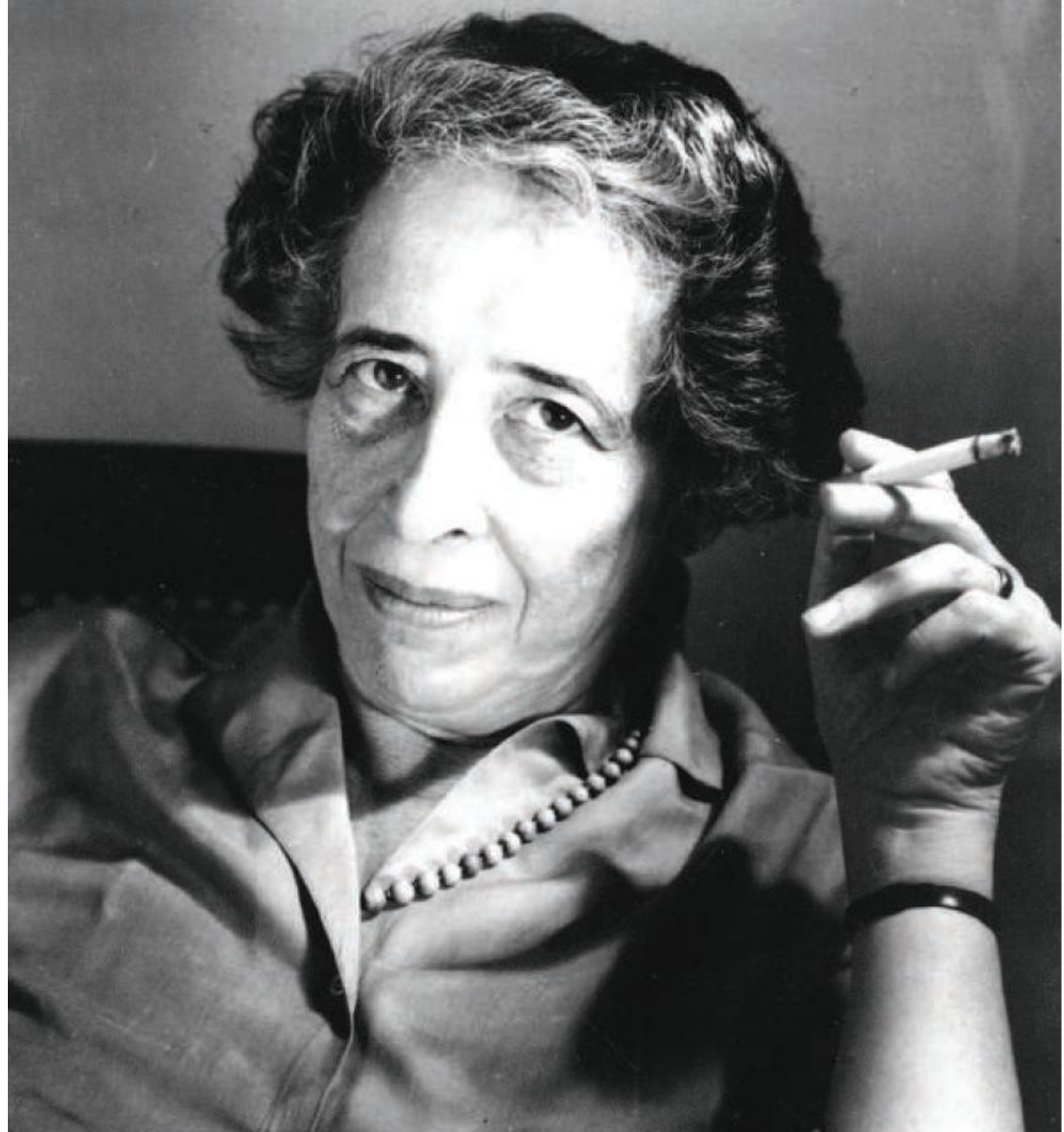

Wat maakt ons mens?

“Menselijke conditie is een **uniek levensverhaal** dat zich **ontplooit in interactie met anderen**”

- Hannah Arendt, 1958

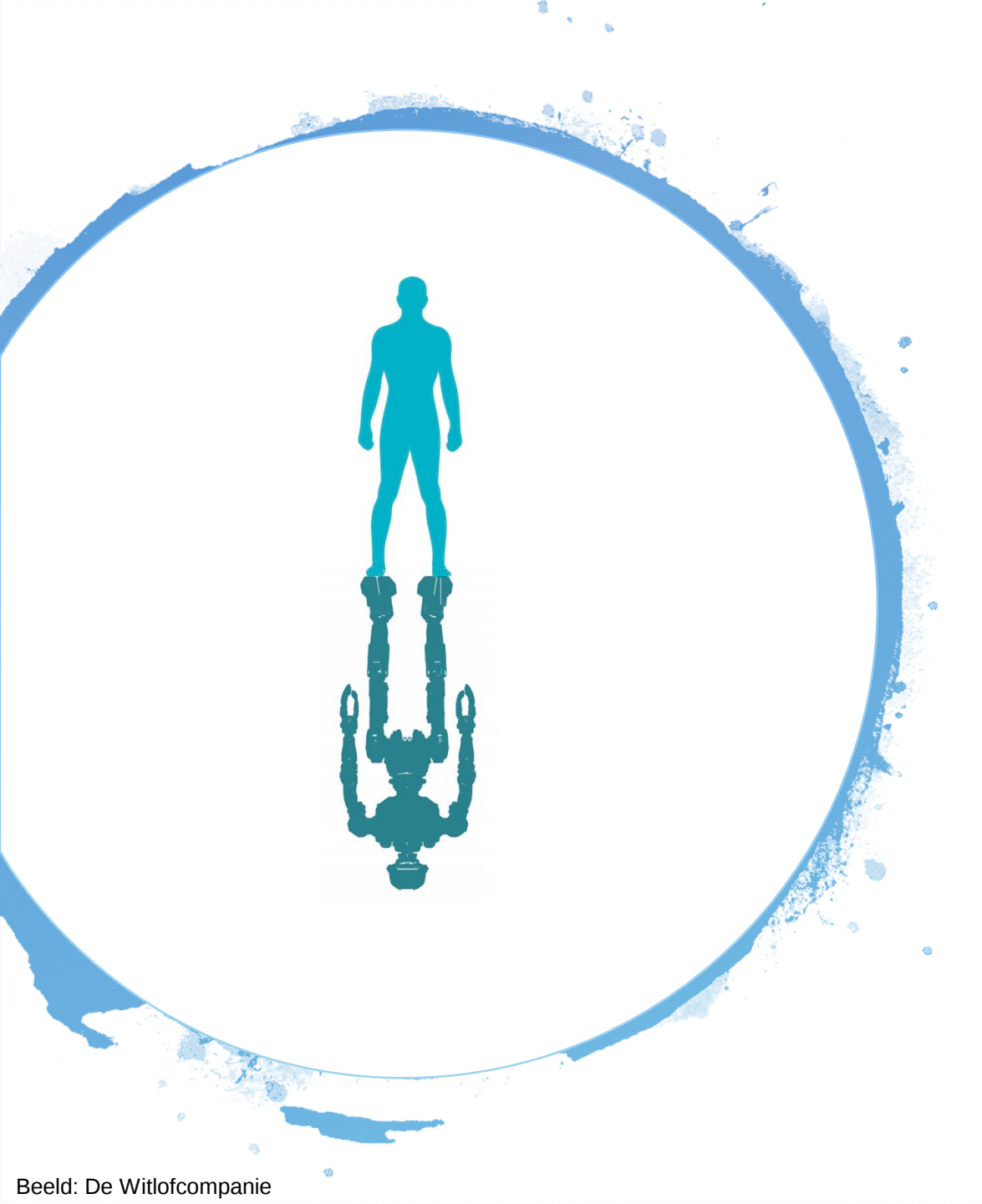

Wat maakt ons mens?

“Wat de mens uniek maakt, is zijn vermogen tot **samenwerking** vanuit **verbeelding**”

- Yuval N. Harari, 2015

Mens > Machine

- ☐ Vermogen tot creativiteit
- ☐ Vermogen tot samenwerking
- ☐ Vermogen tot zelfontplooiing
- ☐ Vermogen tot empathie en ethiek

Verbeelding gevraagd!

Onderwijs: mensvorming in het robottijdperk

- ❑ **Creatieve verbeelding** om nieuwe verhalen en oplossingen te bedenken (STEM & STEAM!)
- ❑ **Morele verbeelding** voor inlevingsvermogen en empathie met anderen
- ❑ **Spirituele verbeelding** voor zelfontplooiing en vertrouwen in hoopvolle toekomst

‘Hoe meer rekenkracht, hoe
meer nood aan menselijke
verbeeldingskracht.’

Jochanan Eynikel

Businessfilosoof

ETION | Forum voor geëngageerd ondernemen

jochanan.eynikel@etion.be

 @jochanantweets

